

նկարագրերը, նա ժամանակի ընթացքին անցնելով Միջազգեպետքի գանդալան ցեղերէն եւ Փիւնիկէն ալ Յունաստան եւ դէպի Արեւմուտք, պիտի ենթարկուէր նոր եւ հզօր ներգործութիւններու։ Եւ իրիւն արդիւնք տրուող Քաղաքակրթութեան, պիտի քանդակուէր անոր պատկերն ու էութիւնը նոյն իսկ կարծր մարմիններու վրայ։

Անդին, սակայն, իր բնավայրին մէջ, ճիւղերէն զրկուած իր իրանը կրկին վերբնծիւղելով պիտի աճէր ու հովանաւորէր չըջնակայ ազգերն ու ցեղեր եւ թափ տալով իր յարաճուն պոռթկումին, նոյն իսկ բերանացի աւանդութեամբ, պիտի հասնէր մինչեւ մեր օրերը եւ հանգչէր Հայ Ձայնազրութեամբ ճարտարապետուած հանգստաւէտ պատուանդանին վրայ, մէկ ու կէս դարու անցեալով։

Ուրեմն, Երաժշտութեան այս երկու ճիւղերուն անցուցած շրջանները եւ իրարմէ տարաբաժանուած կէտերը ըստ կարելւոյն պարզելով, կը կարծենք ծառայութիւն մը մատուցած ըլլալ Արեւելեան դրոշմը կրող ազգերուն, ինչպէս նաեւ մեր Հայոցս, երգերու մասին արտայայտուիլ փափաքողներուն։

Ն. Յ. ԽԻՒՏԱՎԷՐՏԵԱՆ

(ՎԵՐՁ)

Ս. ՅԱՆՈՐԻ ՆԵՐՍԷՆ

ՀԵՌԱԳԻՐ Ս. ԷԶՄԻԱՍՆԷՆ

Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտութեան օտնի եւ Ամանորի առթիւ, Նորին Ս. Օծուքիւն, Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի 7 Յունուար 1948 բուակիր հեռագիրը ուղղուած Ամեն. Ս. Պատրիարք Զօր, ի պատասխան Անոր 2 Յունուար բուակիր ճնշմանաւարկան հեռագրին։

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքին
Երուսաղէմի

«Սրտագին շնորհաւորութիւններս Ամանորի եւ Աստուածայայտութեան օտնի առթիւ Զեղի, Միաբանութեանդ, Հոգեւոր դասին եւ Մեր սիրեցեալ հօտին՝ Հայրապետական օրհնութիւնս եւ բարեմաղթութիւններս։

Օրացոյցները ուղարկուեցին Նոյեմբերի 30ին»։

ԳԷՈՐԳ Զ.

Նորին Ս. Օծութիւն

ԳԷՈՐԳ Զ.

Վեհափառ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց
Էջմիածին

«Ս. Ծննդեան եւ Աստուածայայտութեան օտնի եւ Ամանորի առթիւ, Զեղի Ս. Օծութեան կը ներկայացնեմ մեր ջերմագին շնորհաւորութիւնները, մաղթելով Զեզ մեծագոյն յաջողութիւններ յօգուտ Հայաստանեայց Մայր Եկեղեցւոյ եւ բարգաւաճութիւն Հայրենիքի փառապանծ վերելքին»։

ԿԻՒԻՆՂ Բ.

Պատրիարք Երուսաղէմի

քարանի մէջ հանդիսական դուստրում մը տեղի ունեցաւ Գեր. Տ. Նիզիէ Վրդ. Տէրտէրեան յառաջ ելաւ Պատ. Միաբանութեան շնորհաւորական և բարեմաղթական ուղերձը արտասանելով: Բարեւ շնորհ Մանուկ Սրկ. Սմբատեան ուղերձ կարգաց ընծայարանի և ժառանգ. Վարժարանի սաներուն կողմէ, նոյնը ըստ խաչաքարի խաչատուրեան Սրբոց Թարգմանչաց Վարժարանի նախակրթարանի երկսեռ աշակերտութեան կողմէ. իսկ Ման. կապտարեղի կողմէ փոքրահասակ, վարժարանաց տեսչութեան, ուսուցչաց և աշակերտութեան՝ իւրենց անկեղծ և բարի արտայայտութեանց համար, և տուաւ իր հայրական յորդորները, վերանորոգեալ խանդով և հաստատամտութեամբ նուիրուելու Ս. Աթոռոյ սրբազան աշխատանքներուն յօգուտ նկեղծելու և կնքելու:

✱ 17 Յուն. Եր. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխաղբի, պատարագելին էր Լոգ. Տ. Սրբաղբ Վրդ. Մանուկեան:

✱ 18 Յուն. կիր. — Ս. Պատարագը չալորը նախագահել ասուածեան պաշտամունքին, ժամը 10ին տեղի ունեցաւ Բեթղէնէմի հանդիսական գնացքը առաջնորդութեամբ անդիպոցի հեծելա՛նիւսուր Եստիկաններու: Հակառակ նախադեռ վաւթնան և երկնաշնորհուն Թափօրը իր ուղիւ բաժան կանոնաւորութեամբ Բեթղէնէմի տանաբի մեծ հրապարակին առջև հասաւ խաղաղութեամբ: Հրապարակը լեցուած էր հայ, յաւնադաւան և հռոմէական տեղացիներու և ուխտաւորներու խումբով: Բազմաթիւ անհոգ և խաղաղութեամբ չալորը դիմաւորուեցաւ Երուսաղէմի կառավարչի ներկայացուցչին և Բեթղէնէմի կառավարչին, Գաղաղապետի, Ոստիկանապետի և չալ և օտար Թաղապետներու և մեր Լոգշէնոր տեսչին կողմէ, և Եկեղեցական Թափօրով Երուսաղէմ մեծ չարականի երգեցողութեամբ առաջնորդուեցաւ մեր վանքը ուր մուտքի բարեբաղութիւնը աւարտեցանք Ամեն. Ս. Պատարագը չոր անգույնս իշտով: Բարձրատիկան հերթը տեսչարանի մէջ հիւրաբերուեցան յիւրախը ընդհանրութեամբ և մեկնեցան կես ժամ վերջը:

Յետ միջօրեի ժամը 2ին տեղի ունեցաւ շնորհալի արարողութիւնը՝ Նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատարագը չոր: Սկսելով տանաբի սրահն աղաղակ Նիթուման մուտքի առջնեմ, Թափօրը երգեցողութեամբ յառաջացաւ կնքողուն և մեր բամբի մէջէն իշտ. Ս. Այլը ուր խնկարկութեան և ուխտի արարողութեան կարգը կարգացուելէ յետոյ, մեր եկեղեցամասի Աւագ Սեղանին առջև դասաւորուեցաւ և վերջանելով շնորհալի արարողութեամբ, սկսաւ երեկոյան պաշտամունքը: Յետոյ մատուցուեցաւ ձրաղալոյցի Ս. Պատարագը, պատարագելին էր Լոգ. Տ. Հայրիկ Վրդ. Աւանեսէ: Պատարագէն վերջ, Ամեն. Ս. Պատարագը չոր

զիսաւորութեամբ և հանդիսաւոր Թափօրով ու եկեղեցական լիակատար զգեստաւորութեամբ՝ Միաբանութիւն և ժողովուրդ սինակապարտեանցան մեր վանքի Ս. Յովհր մատուռ ուր աւետարանի ընթերցումով և շնորհքի բարձունքի երգեցողութեամբ ձրաղալոյցի Ս. Պատարագը վերջացաւ՝ Ամեն. Ս. Պատարագը չոր: Եպսկոպոսի շալով: Պատարագելի՝ զգեստաւորուած առաջնորդուեցաւ տանաբի մեր մասը Թարգմանի, բարապետներու մասնակցութեամբ և հիշատակներու ընթերցումով: Բարեկարգութեամբ՝ անցնելով սրահն աղաղակ և ըստ ուղիւսութեան մեր Ամենականութեան սեղանին առջև զգեստները հանելով վանքի տեսչարան վերադարձաւ: Նորին Ամենապատեհութիւնը շնորհաւորեց Միաբանութիւնը նախկին բարեմաղթութիւններով և սեղանատուն իշտա մասնակցելու: Միաբանութեան սեղանին:

Գիշերուան ժամը 10ին, Լոգշէնոր Հայրերու ընկերակցութեամբ պարզ Թափօրով՝ բարապետներու և Թարգմանի առաջնորդութեամբ իշտա Ս. Այլը և ուխտը ընկել յետոյ բարձրացաւ մեր եկեղեցամասը ուր Աւագ Սեղանին առջև ձրաղալի խաղաղութեան զիսաւորութիւնը կատարելէ յետոյ, սկսաւ Գիշերային ժամերգութիւնը: Շէջը յերկնիցէն յետոյ զգեստաւորուել և Թափօրով Ս. Այլը իշտելով հան տեղի ունեցաւ ժամերգութեան մնացալ մասը մինչև Վթնակունք, միւս համառ մասնակցութեամբ Լոգշէնոր Հայրերու և զգրաց զարի: Ս. Այլը արարողութեան ներկայ էր Երուսաղէմի վանք, Կառավարչը իր պաշտօնական զգեստով և պատուանշաններով, իրեն կ'ընկերանային Բեթղէնէմի վանք, Կառավարչը և Ոստիկանապետը և ուրիշ պետական տարեհասարներ: Ս. Այլը պատշաճութեամբ վերջ տալին հատեցաւ զիշերային մեր իրաւորութեան և մեկնեցան Թարգմանի և բարապետներու առաջնորդութեամբ: Գիշերային ժամերգութեան վերջ տեղի ունեցաւ զիշերային մեր իրաւորութեան և մեկնեցաւ զպարզ Լոգ. Տ. Միւսէ Վրդ. Կրէկեան: Յետ մ. Պատարագի՝ Նորին Ամենապատեհութիւն Ս. Պատարագը չալորը զարգեց զարան սանեմալով հերշտակներու երգին բառերը: Միտցնելով զանանց Երուսաղէմի մէջ երկնիցէն լըսուած առաւանձային յայտնութեան բառերուն մեր Տիրով Ժննդեան և միտութեան երկու հրաշալի և խորհրդաւոր զեղեցելու ժալըքը բացաւ և հրաւեր կարգաց ներկայ հաստացեալներուն որ տեսնց լոյսին լիակատար գիտակցութեամբ և պահանջուած հաւատքով աղբիւն միշտ: Գաղաղեց վերջ, Ամեն. Ս. Պատարագը չալորը կատարեց լըսուեց զմայլելի արարողութիւնը: Յետ այնու, Նորին Ամենապատեհութիւնը մատուցաւ սրահն հանդիսաւոր պատարագը Ս. Այլը մէջ և վերջանալուն մեծահանգէս Թափօրով ձրաղալոյցի վերջին Թափօրի կարգով վեր կաւա մեր վանքը: Ս. Յովհր եկեղեցին և դարձեալ աւետարանի ընթերցումով և շնորհքի բարձունքի երգեցողութեամբ վերջ դրաւ Ս. Նիշնիմն պաշտամունքի Բեթղէնէմի արարողութիւնները: — Առաւ

տանան Ժամը Տիկ, Ամեն. Ս. Գառնիարք Հայրը վերադարձաւ Երուսաղէմ, պաշտօնական գնացքով, նախորդ օրուան կարգով: Վանուշտաւազ մասաքին առկէ իշուա իր ինքնաշարժէն մերադնէից խուսէ քաղաքական մէջ, և զինուորական տեղեկագրական գառան կողմէն և թափօրով առաջնորդուեցաւ: Գառնիարքարան շերտուղ մեծ չարակներ իրեցեցողութեամբ: Գառնիարքարանի մէջ Ն. Ամենապատուաւթիւնը օրուան սրբազան տոններու շնորհաւստութիւններն ու օրուան թիւները տաւա ներգաններուն և բարեմաղիւնութիւնները քրտա Մայր Աթոռի, Նորին Ս. Օծաւթիւն վեհապառ Հայրապետի, Վրիլիկի զաթաղիկիսկան Աթոռի և Գանակալի և Գ. Պալաւ Գառնիարքական Աթոռի և Տեղապարկի, և թուր առաջնորդութեանց համար:

Յիւրաքանչեյ Ս. Ս. Ենեղեան պաշտամունքները կատարուեցան նոյնպէս ի Ս. Յակոբ և ի Ս. Հրեշտապետի, Ժամարարութեամբ Հոգ. Տ. Սերափէմ վրդ. Մանուկեանի և Հոգ. Տ. Հայկաթի վրդ. ի: Այս տարի Գաղեստիի մէջ տեղի ունեցած խառնութեանց պատահաւոր Քեթիկեանի ինքնաթիւիցը խանգարուած ըլլալով Կարիկի ինքաւառապետի տալ Ս. Այրի արարողութիւնը ինչպէս եղած էր ցարդ: Յայն և ա իրենց Ենեղեան զին զրկուեցան ծախսութիւնէն նոյն պատահաւոր:

Ք 20 Յուն. Վշ. — Ս. Ենեղեան մեծաքի յորուան աթիւն Ամեն. Ս. Գառնիարք Հայրը ինքնապատուաւթիւնը օրուան տոնները և ներկայ գտնուեցաւ Ս. Գառնիարքին զոր մատոյց Հոգ. Տ. Հայրիկ վրդ. Ապուստան:

— Ժամը 10էն սկսեալ Ս. Ենեղեան և Առաւանակայանութեան տոնին առթիւ Ամեն. Ս. Գառնիարք Հայրը ընդունեց հետեւեալ տար Նոգեւոր պետերը, Լուսինաց Գառնիարքի Ժոնանորը, Յրանքիսկանց Յիւստոսը, Անգլիացաց Կոթիկոս Կոթը, Սկզբիսկանց Երեմիայեանը, Հայ, Յայն և Գերման կաթիլիկ հոգեւոր պետերը իրենց հետեւորդներով: Յայն և միւս Արեւելեան Եկեղեցիները՝ ներկայ քաղաքական տխուր զեպքերէն իրեն չաղաւոր չունեցան շնորհաւստական ընդունաւթիւն և ոչ այցելութիւն:

Ինչպէս Դեկտեմբեր 25ին, Եւրոպական Ենեղեան շնորհաւստական այցելութեանց առթիւ, նոյնպէս, մեր Ենեղեան ընդունաւթիւնաց առթիւ, Նորին Ամենապատուաւթիւն Ս. Գառնիարք Հայրը հրաւեր օւղղեց թուր Հոգեւոր Գառնիարք օր առաւմին և միտաբար ամէն լանք ի գործ զինն յառաւապող Երուսաղէմի սպանութեան և խաղաղութեան համար:

Ք 26 Յուն. Քշ. — Ս. Ենեղեան և Առաւանակայանութեան Արքիեպիսկոպ. Ամեն. Ս. Գառնիարք Հայրը ի գլուխ Միաբան Հայրերու Ս. Յարութեան Տանարք գնաց պատանական գնացքով և Հրաշափառով մուգ գործէր Ս. Գերեզմանին լրջալ պատարագեց Հոգ. Տ. Հայկաթեան վրդ. Արքամանան: Գարգեց Ամեն. Ս. Գառնիարք Հայրը, ընդունաւ ունեւալով Փիւլ, Վշ, Ք. 9-12 համար, Այս խաղի իմաստը քառ առ քառ պարզեւթիւ, վեր հանեց անոր բարբառակ հշմարտութիւնը և հրաւեր կարգեց հետեւեալու առաքելալի, անոր հաւատարմութեամբ փաթելու Տիրոջ և անոր սրբաշնամբ անուան: Գառնիարքեան վերջ, Ս. Գառնիարք Հայրը Միաբանութեան նա պաշտամունքան թափօրով վերադարձաւ պատարարքարան և հոն շուրջապագեալ նախադանց պատարարքարանի աւաղական տնօրէնէի աւարողութեան: — Երեկոյնի նախադանց Սերմ Յովնանմո ծննդեան նախատեսակին:

Ք 27 Յուն. Վշ. — Օրուան տոնին առթիւ Ամենապատուաւթիւն Ս. Գառնիարք Հայրը նախադանց առաւանակական պաշտամունքին և ներկայ գտնուեցաւ Ս. Գառնիարքին՝ զոր մատոյց Հոգ. Տ. Գարգեւ վրդ. Վրթնեղեան:

Ք 31 Յուն. Շր. — Ս. Գառնիարք մատոյց Հոգ. Տ. Սերափէմ վրդ. Մանուկեան ի Ս. Դիւղադրի:

Ա Ա Ր Ե Պ Ա Շ Յ Ա Կ Ա Ն Ն ՈՒՆ Ե Ր

Ենդիակայութեամբ եւ օրինակութեամբ կ'արձանագրեմ 1947 թուոյ ընթացքին եղած հետեւեալ ծուեմերը:

1. Կատանդիւկայոյնց Տիկին Մաննիկ Գարգեւմ՝ Ս. Յակոբայ Մայր Տանարքի՝ մէկ ձեռաց խաչի րոնքի (կաւ) անկիւններ տաեցնաղործում հին սեղով:
2. Կատանդիւկայոյնց Օրնոր ձեռնալ թագաւորման՝ Ս. Յակոբայ Մայր Տանարքի՝ մէկ ձեռաց խաչի րոնքի (հնումակ աղաւ) անկիւններում մէջ հրեւանցի տաեցնաղործում:
3. Գր. Երուսաղ ձեռնալմ՝ Ս. Յակոբայ Մայր Տանարքի՝ իր հանգիստեալ սիկնց Իսիդորի յիւստակին՝ ձեռագործ սեղանի զոցնց — Տրաւեական Ընթիլիկի տեղալ, տաեցնաղործում (տալաքի) զոյգզոյն թիւերալ: Յիւստակարմ՝ 1932, Ս. Ս. Յիւստակ Իսիդորի ձեռնալմ, Կ. Գ. —, շաւր սնի արծաթ թիւ ծապաւն: — եւ մէկ կորիւտայ Տրաւեական Ընթիլիկի կապալ՝ տաեցնաղործում:
4. Հայկաթեան Սիկին Այիւ Քիւնմա՝ տաեցնաղործում սեղանի ծածկոց ար եւ կորիւտայ ար:
5. Պելլարքանակ Ասանցի Այիւ Քիւնմա վերցնէ Պիլիպիսկան՝ Յայսմաւորի վարդապետ ծածկոց ար:
6. Պելլարքանակ Տիկին Լուսարե Գաղաթեմա՝ տաեցնաղործում կորիւտայ ար Ս. Յակոբայ Տանարքի:
7. Պաղեստինայի Կարմիկ Օր. Հոնիթիւմ Շիրինմա՝ երկու տաեցնալի րոնքից:
8. Պելլարքանակ Տիկին Լուսարե Գաղեսմա՝ Ս. Առաւանակայ վաղեմիկ սուկի մասանի ար:
9. Հայկաթեան Տիկին Երիզա Փաւեմա՝ տաեցնաղործում խաչի րոնքի ար, հնումակ:
10. Երուսաղեանց Այիւ Տիկին Ագնի Պետիկան՝ արծաթ կարմիկ ար, իր գալիկն, Գարիլիկ, գործերտ յարաւորեմը համար:

Լուսաւարապիս

ԵՆԴԵՆՎՐԴ. ՏԵՐՏԵԲԵՆՆ